

Heroinbehandling i Danmark – hvad skal der forskes i?

Et næsten enstemmigt Folketing har besluttet, at der skal etableres behandling med diacetylmorfin. Tiltaget vil blive evalueret og en række aspekter undersøgt.

Af KATRINE SCHEPELERN JOHANSEN

Gennem de sidste 15 år har man i udlandet tilvejebragt evidens for, at behandling med heroin er praktiserbar og værd at benytte. Det er sket gennem en række forsøg, hvor én gruppe får heroin, og en eller flere kontrolgrupper får noget andet end heroin. Hovedparten af den forskning, der er gennemført i forbindelse med andre landes heroinforsøg, har fokuseret på at dokumentere ladsiggørlighed, sammenligninger af effekt og virkning på en lang række parametre, undersøgelsen af sikkerhed, samt udregning af omkostninger (*cost-benefit*) ved behandlingen.

I Danmark bygger vi på den evidens, som er tilvejebragt ved forsøgene i Schweiz, Holland, Tyskland, Spanien, Canada og England. Men heroinbehandlingen i Danmark bliver etableret som et egentligt behandlingstilbud og ikke som et forsøg. I løbet af 2010 vil der blive etableret behandlingstilbud med heroin 4-5 steder i landet - formentlig København, KABS i Glostrup (det tidligere Københavns Amt), Odense, Esbjerg og formodentlig senere Århus. Det estimeres, at der vil blive tale om ca. 200 brugere i opstartsfasen, stigende til 3-400 brugere, når tilbuddene er fuldt etablerede.

Planlagte undersøgelser

At ordningen med ordination af heroin i Danmark ikke er et forsøg betyder imidlertid ikke, at der ikke skal forskes. Modellen er en anden end i de udenlandske heroinforsøg, men der skal også i Danmark monitoreres og forskes. For nærværende er to undersøgelser i støbeskeen: Sundhedsstyrelsen gennemfører i 2011 en evaluering af behandlingen på baggrund af de data som løbende indberettes – data som primært vil fokusere på brugernes sundhedsmæssige status.

En anden undersøgelse vil - forankret i og finansieret af KABS VIDEN og udarbejdet efter konsultation med Sundhedsstyrelsen - blive udført i samarbejde med de øvrige behandlingscentre, som også er inddraget i den endelige udformning af undersøgelsen. Hensigten med denne undersøgelse er at give et mere fyldestgørende indblik i effekt og betydning af heroinbehandlingen i Danmark, hvor det bliver muligt at sætte de sundhedsmæssige oplysninger ind i en større kontekst i forhold til både brugere og behandlingssystem, økonomi, kultur og sociale forhold.

Dette forskningsprojekt skal efter planen undersøge implementeringen og udførelsen af heroinbehandling i Danmark og vil følge heroinbehandlingen i opstartsfasen de først par år. Udgangspunktet for forskningsprojektet er, at der i de udenlandske undersøgelser mangler kvalitative undersøgelser af brugernes syn på heroinbehandling. Projektet skal også se på, hvordan målgruppen for heroinbehandling i praksis kommer til at se ud, samt inddrage behandlingspersonalet: Hvordan opfatter behandlerne brugerne og deres misbrug, og hvordan er samspillet mellem brugerne og personalet?

Desuden skal der kigges nærmere på, hvordan de institutionelle rammer påvirker behandlingen. Projektet vil derfor undersøge organiseringen af behandlingen, behandlingens tilknytning til andre behandlingstilbud og evt. sundhedsøkonomiske konsekvenser af behandlingen. Vi skulle derved gerne få indblik i, hvilken betydning den konkrete organisering af behandlingstilbuddene har, samt få viden om, hvilken rolle heroinbehandlingen i Danmark får i forhold til andre tilbud.

Metodisk vil projektet benytte sig af kvantitative og kvalitative metoder. Med sine differentierede metoder, bredde og fokus komplementerer undersøgelsen Sundhedsstyrelsens evaluering af heroinbehandling. Projektet vil være et dansk bidrag til den internationale forskning og udgøre et supplement til de udenlandske undersøgelser af effekten af behandling med heroin. Undersøgelsens resultater vil løbende blive publiceret i nationale og internationale tidsskrifter.

Forskningsspørgsmål

Følgende seks forskningsspørgsmål skal opfattes som sidestillede. Metodisk vil besvarelsen af nogle af spørgsmålene dog afhænge af besvarelsen af andre.

1. Hvordan planlægges, organiseres og udføres heroinbehandling?
2. Hvilken effekt er der af behandlingen – for brugerne og sundhedsøkonomisk?
3. Hvordan oplever brugerne behandlingen?
4. Hvordan oplever personalet behandlingen?
5. Hvordan er brugernes kompliance? Følges behandlingen? Er der frafald?
6. Hvordan ændrer brugergruppens sammensætning sig? Hvordan rekrutteres brugerne?

Forskningsdesign - tre delundersøgelser:

Til afdækning af disse spørgsmål bruges flere forskellige metoder; henholdsvis kvantitative og kvalitative metoder i forskellige kombinationer. Nedenfor redegøres der for de tre forskellige overordnede metoder, der påtænkes anvendt.

1. En kvantitativ undersøgelse der omfatter:

- a. Brugernes misbrug
- b. Brugernes kriminalitet
- c. Brugernes fysiske helbred
- d. Brugernes psykiske helbred

- e. Brugernes egen opfattelse af livskvalitet
- f. Brugernes sociale relationer/integrering
- g. Brugere der afsluttes, hvad afsluttes de til?
- h. Brugernes fremmøde
- i. Henvisende institution/myndighed

Data indhentes dels fra ASI-scoringer af brugerne på de enkelte behandlingsinstitutioner, dels fra indberetningerne til Sundhedsstyrelsen og dels fra registerundersøgelser af brugernes kriminalitet og indlæggelser på henholdsvis somatiske og psykiatriske afdelinger. Det påtænkes også at inddrage et redskab til måling af livskvalitet hos injektionsmisbrugere. Data vil blive indhentet i forbindelse med indskrivning og hver 3. måned frem til 12 måneder efter indskrivningen. Det påtænkes yderligere at etablere en kohorte bestående af misbrugere indskrevet i heroinbehandlingen i Danmark det første 1 ½ år, med henblik på at kunne følge denne gruppe mennesker over en længere årrække.

2. En kvalitativ undersøgelse der omfatter:

- a. Brugernes syn på behandling
- b. Personalets syn på behandlingen
- c. Institutionens hverdagsliv
- d. Institutionens tilknytning til andre misbrugstilbud
- e. Brugen af andre sociale tilbud
- f. Evt. pårørende

Den kvalitative undersøgelse vil dels bestå af et mere dybdegående etnografisk feltarbejde i en til to af behandlingsinstitutionerne. Her vil metoderne være deltagerobservation og åbne, kvalitative interviews med brugere og behandlere. Dels vil den kvalitative undersøgelse inddrage de øvrige behandlingsinstitutioner gennem åbne, kvalitative interviews med udvalgte brugere og personale et par gange i løbet af heroinbehandlingens første år til halvandet.

3. En beskrivelse af den administrative og politiske proces samt den konkrete organisering af behandlingstilbuddene:

- a. Deltagelse i div. Planlægningsmøder
- b. Deltagelse i studieture
- c. Studie af vejledninger og policy-dokumenter samt af beslutninger vedrørende de økonomiske spørgsmål
- d. Deltagelse i uddannelsesforløbene for behandlingspersonale
- e. Undersøge den konkrete organisering af de enkelte behandlingstilbud samt forankringen i de forskellige kommuner og kommunale tilbud

Etiske overvejelser:

Der er indhentet tilladelse til indsamling, opbevaring og analyse af ovenstående data hos datatilsynet. Projektet er ligeledes sendt til høring hos de videnskabetiske komiteer og retningslinjerne herfra vedrørende patientinformation og informeret samtykke vil blive fulgt.

Yderligere oplysninger om forskningsprojektet kan fås ved henvendelse til:

Katrine Schepelern Johansen

Forsker, Ph.D.

Institut for Antropologi, Københavns Universitet

katrine.s.johansen@anthro.ku.dk

eller

Thomas Fuglsang

Centerchef, overlæge

KABS

thomas.fuglsang@glostrup.dk